

**CITIZEN
RIGHTS**

**ОТСТОЯВАЙТЕ
СВОИТЕ
ПРАВА**

European Alternatives (EA) is a transnational civil society organisation and citizen movement promoting democracy, equality and culture beyond the nation state.

This publication has been produced with the financial support of the Fundamental Rights and Citizenship Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of European Alternatives and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

European Alternatives is implementing the project in partnership with eleven organisations across Europe:

- > Academia Cidada
- > Centro di eccellenza Altiero Spinelli
- > CIDEM
- > Consiglio Nazionale delle Ricerche
- > European Civic Forum
- > Human Rights League / Liga za ľudské práva
- > Hungarian Europe Society
- > Insitutul European din Româna
- > Krytyka Polityczna
- > Move BG
- > Tele Radio City

This project is funded by the Fundamental Rights and Citizenship programme of the European Union

СЪДЪРЖАНИЕ

- 05 **въведение**
- 06 **1: ДИГИТАЛНА СИГУРНОСТ**
- 07 > ЗНАЙ
- > РАЗБЕРИ
- 08 > Кога данните ми могат да бъдат събирани:
> Какви права имам според Директивата за защита на данните?
- 10 > **казус 1: Правото да бъдем забравени**
> Обстановка
> Дело
> Процес
> Решение
- 11 > Оценка
- 12 **2: лбгтки**
- 13 > ЗНАЙ
- > РАЗБЕРИ
- 14 > **казус 2: Право на не дискриминация въз основа на сексуална ориентация t**
> Обстановка
> Дело
> Процес
- 15 > Решение
> Оценка
- 16 **3: Трудови и социални права**
- 17 > ЗНАЙ
- > РАЗБЕРИ
- 18 > Достойни условия на труд и защита от безработица
- 19 > Здравеопазване
> Образование
> Пенсионно осигуряване
- 20 **казус 3: Религиозното обучение в училищата**
> Обстановка
> Дело
> Процес
> Решение
- 221 > Оценка
- 22 **4: миграция**
- 23 > ЗНАЙ
- 24 > РАЗБЕРИ
- 25 > Свободно движение
> Обща европейска система за убежище 22
- 26 > Директива за признаването
> Условия на приемане
> Центрове за задържане
>> Нелегални мигранти и неполучилите убежище
- 28 > **казус 4: Сексуалната ориентация като основание за закрила на бежанците**
> Обстановка
> Дело
> Процес
> Решение
- 28 > Оценка
- 30 **5: Права на ромите**
- 31 > ЗНАЙ
- 32 > РАЗБЕРИ
- 33 > **казус 5: Стерилизацията и ромските жени**
> Обстановка
> Дело
> Процес
> Решение
> Оценка
- 35 **6: Гражданство**
- 36 > ЗНАЙ
- > РАЗБЕРИ
- 37 > Право на свободно движение и пребиваване
> Право на глас и кандидатиране (избирателни права)
> Право на дипломатическа и консулска защита
- 38 > Право на петиции към европейските институции, както и правото на жалба към Омбудсман
> Право връзка и отговор от Европейските институции
> Право на достъп до регистрите на Парламента, Комисията и Съвета
- 39 > Европейска гражданска инициатива
- 40 > **казус 5: Стерилизацията и ромските жени**
> Обстановка
> Дело
> Процес
> Решение
- 41 > Оценка

ВЪВЕДЕНИЕ

Съществува огромна пропаст между правата, гарантирани от ЕС и тяхното действително упражняване. Неясно формулираните закони, липсата на реални възможности за тяхното прилагане или страхът от репресивни мерки са сред причините, позволяващи на хората да бъдат запознати с правата си и да се ползват от тях.

В проекта „Граждански права“ ние искаме да разгледаме как, кога и къде хората в ЕС могат индивидуално или колективно да защитят и утвърдят своите права. Също така искаме да видим къде упражняването на правата е ограничено и как международното сътрудничество би могло да изгради бъдеще, в което правата са активно защитавани.

Европейски Алтернативи изпълнява проекта в партньорство с единадесет организации от цяла Европа. Тази електронна книга е част от проект за ролята на ЕС в защитата на гражданските права. Тя поставя акцент върху сфери, в които съществуват правни норми, защитаващи гражданските права, така както посочва и местата, в които подобна защита липсва. Освен това, чрез проекта са представени случаи пред съдилищата, с които практиката по отношение на защитата на права се е развила.

Чрез темите и казусите, които са представени в тази книга, можем ясно да видим, че ЕС притежава правна рамка, която до голяма степен закрива гражданството и основните права. Тази рамка, обаче, е ограничена от това в каква степен и в кои случаи ЕС може да действа или не. Това е проблем, който ограничава способността на ЕС да изпълни основополагащото му начало – уважение на човешкото достойнство, свобода, демокрация, равнопоставеност, върховенство на закона и зачитане на човешките права, включително и правото на хора да принадлежат към малцинство.

Тази електронна книга е предназначена за хора без предварителни знания, такива, които искат да си припомнят или онези, които биха искали да знаят повече. Книгата има образователна цел и може да бъде четена с „образователния инструментариум“, който също е изработен от „Европейски алтернативи“ и може да бъде намерен на сайта. Всяка тема включва дял с най-основна информация – Знай –, дял с по-подробни разяснения – Разбери – и, накрая, казуси представящи проблематиката.

АВТОРИИ

Този материал е изработен на основата на проучване, проведено от Centro di Eccellenza Altiero Spinelli, Consiglio Nazionale delle Ricerche и Institutul European din România и обобщено от екипа на European Alternatives.

Пълната версия на казусите може да разгледате на citizenrights.euroalter.com и в предстоящата електронна книга.

1

ДИГИТАЛНА СИГУРНОСТ

ТЕМА 1: ДИГИТАЛНА СИГУРНОСТ

ЗНАЙ

Скоростното разрастване на интернет през последните двадесет години ни сблъсква с нови предизвикателства отнасящи се до човешките права. Особено е положението в търсенето на баланс между свободата на медиите и свободата на изразяване, от една страна, и правото на неприкосновеност на личния живот и правото на защита на личните данни от друга.

Написвайки нечие име в търсачка, без значение колко неизвестни си мислим, че сме, може да разкрие множество резултати за нас: от профили в социалните мрежи до новини и други форми на информация. Повечето от нас имат дигитална самоличност, съставена от отделни моменти от нашето минало и настояще. Тези моменти се съхраняват във времето и дигиталната ни самоличност, с или без наше знание, се използва от други лица в интернет. А целите, за които е събирана, може и да са ни неизвестни.

През 2013 г. Едуард Сноудън разкрива начина на действие на програмите за наблюдение, които се използват от Агенцията по национална сигурност на САЩ и Щаба за правителствени комуникации на Обединеното кралство.¹ Тези разкрития повдигат опасения у европейските граждани относно защитата на лични данни.

Тази защита е гарантирана от Правото на ЕС и Европейската конвенция за правата на човека. В тази гаранция влиза както неприкосновеността на личния ни живот, така и защита на личните данни. Но тези права не са абсолютни, - т.е. при определени обстоятелства и в определена степен те могат да бъдат ограничени.

Възползвайки се от тази възможност, (под предлог, че е в интерес на националната сигурност) правителствените агенции оправдават навлизането в личното пространство. От своя страна, позоваването на национална сигурност допълнително усложнява търсенето на отговорност на службите, тъй като информацията е засекретена.

Развитието на правото да бъдеш забравен също така повдига важни въпроси относно дейността на частните компании и кога те могат да нарушат това право.

РАЗБЕРИ

Зачитането на личния живот и защитата на личните данни са гарантирани от Хартата на основните права на ЕС в чл. 7 и 8. Неприкосновеността на личния живот също е защитена в европейското пространство и във всички страни членки на ЕС от член 8 на Европейската конвенция за правата на човека. Защитата на данните е регулирана в Съюза чрез Директивата за защита на данните, приета през 1995, която задължава държавите-членки да приемат национални закони за защита на данните.

Директивата за защита на данните от 1995 гарантира, че гражданите имат силни права върху обработването на личните им данни. Те включително могат да възразят срещу обработването им, както и имат правото на достъп до тях.

„Администраторът на лични данни“ трябва да гарантира, че информацията се събира за „конкретни, точно определени и законни цели“. Той също така трябва да положи необходимите усилия да гарантира, че данните са точни, а ако не са - да ги коригира или изтрие.

От друга страна, Директивата задължава държавите-членки да опишат случаите, в които поради обществен интерес тези права могат да бъдат ограничени. Например не се прилагат същите защити при журналистическата дейност, литературното и художествено изразяване.

Скорошно решение на Съда на ЕС постановява, че „правото на защита на данните не е (...) абсолютно право, но трябва да разглежда във връзка с обществената му функция“ и също така следва да се разглежда с оглед на принципа на пропорционалността.

Този принцип е ключов при взимането на решение за това дали едно право е нарушено или не. Например забраната за изтезание и забраната на робството са абсолютни права – безусловни. При тях не съществува

¹ www.theguardian.com/world/interactive/2013/nov/01/snowden-nsa-files-surveillance-revelations-decoded#section/1

обществен интерес, който би могъл да оправдае човешкото изтезание или поробване. Но, от друга страна, свободата на словото и правото на защита на личните данни са относителни права, т.е. при определен обществен интерес те могат да бъдат ограничени – напр. свободата на слово не те защитава от това да издадеш държавна тайна, защото в този случай обществения интерес налага по-голяма защита на националната сигурност.

Уредбата за защита на данните на ЕС също премина през процес на преразглеждане. През 2012 ЕК предложи нов регламент, чиято цел е да хармонизира начина, по който страните членки се справят със защитата на данните. Новата уредба включва правото да бъдеш забравен и задължение за фирми извън ЕС да се съобразят с правилата за защита на данните в ЕС, когато предлагат услугите си на европейци.

Кога данните ми могат да бъдат събирани:

> Вашите данни могат да бъдат обработвани единствено на следните основания: ако сте си дали съгласието; ако е нужно за сключването на договор; ако е във Ваш жизненоважен интерес; ако е в оправдан интерес на друго (стига Вашето право да не е по-значимо в конкретния случай от неговия интерес); или ако е в обществен интерес.

> За събирането на по-чувствителна информация се изисква изричното Ви съгласие (и обработването ѝ не е позволено само за целите на сключване на договор). Чувствителната информация включва данни за расовата и етническата Ви принадлежност, политически възгледи, религиозни или философски разбирания, членство в синдикални организации или информация за здравословното Ви състояние и сексуален живот.

> Данните трябва да бъдат събирани законосъобразно. Това означава не само, че трябва да съществува закон, който да дава право да се събират данните Ви. Освен това, този закон трябва да се основава на причина, изложена в Директивата, или да е в защита на правата и свободите на другите.

> Законосъобразното събиране също така трябва да отговаря на даден обществен интерес и ефектът от събирането да не надвишава позволените от закона цели (принципът на пропорционалността)

> Целта на събирането на данни трябва да бъде точно и ясно определена преди началото на процеса. Събирането без ясна цел е противозаконно, а за прехвърлянето на данни на трета страна е нужно правно основание.

> Само данни, които са свързани с декларираната цел (за тяхното събиране) могат да бъдат събирани. Те трябва да бъдат точни, относими към целта и да не надвишават пределите ѝ. Човекът който ги събира също трябва да провери тяхната достоверност.

> Данните могат да бъдат съхранявани само за определеното за постигане на целта време. Изключение се допуска единствено ако информацията е анонимна.

> Лицата, които съхраняват Вашите данни трябва да Ви държат в течение за начина, по който те са използвани и доколкото е възможно, своевременно да се съобразяват с желанията Ви относно тях.

> Лицата, които съхраняват Вашите данни са задължени да се грижат за сигурността и конфиденциалността им. Доставчиците на телекомуникационни услуги са задължени да Ви кажат ако сигурността на данните Ви е нарушена.

> Можете да намерите повече информация на: http://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_ENG.pdf

Какви права имам според Директивата за защита на данните?

Имате правото да:

> Бъдете информиран ако някое физическо или юридическо лице (човек или фирма) е събрала Ваша лична информация в техния архив (уебсайтове, бази данни, доставчици на услуги и т.н.)

> поправите или изтриете данните си ако са непълни или неточни.

> Да бъдете ясно информиран и да дадете съгласието си ако интернет сайт иска да извлече и съхрани информация от Вашия компютър или да може да следи кога сте онлайн.

> Поддържате лична и тайна онлайн кореспонденция (напр. ел. поща)

> бъдете уведомени ако Ваша лична информация, съхранявана от доставчик на услуги (напр. телекомуникационен оператор), е изгубена, открадната или по друг начин разкрита и е вероятно личния Ви живот да бъде засегнат от това.

> да не получавате нежелани съобщения (спам).

казус 1:

Правото да бъдем забравени

Обстановка

Много малко хора могат да твърдят, че не са оставили дигитален отпечатък. Той често може да е смесица от дейността ни в социалните мрежи, информацията за нас от събития, в които се участвали, неща, които сме постигнали и новини за нас. Цялата тази информация може лесно да се открие през интернет търсачки (напр. Google, Bing, Yahoo)

Неудовлетворението на г-н Костея Гонзалес от неговата дигитална личност води до решението на Съда на ЕС, че имаме правото да бъдем забравени.

Дело

Г-н Гонзалес е недоволен от факта, че когато изписва в Google собственото си име се появяват две съобщения за търга на негова къща. Тя се продава, тъй като той иска да покрие социалноосигурителните си дългове. Двете тръжни съобщения са публикувани в испански вестник 10 години преди неговото оплакване и дълговете са вече уредени. Въпреки това, заради появата им в Google, тези съобщения му причиняват професионални проблеми².

Процес

Г-н Гонзалес отправя два иска до испанската агенция за защита на данните през 2010. Първо, съобщенията да бъдат свалени от сайта на вестника и второ, Google Испания и Google Inc. да свалят връзката към статиите от търсачката си.

Испанската агенция отхвърля искането за заличаване на информацията от вестника, на основание факта, че те са законно публикувани. Въпреки това, органът се съгласява, че връзката към съобщенията трябва да бъде изтрита от търсачката на Google. Това им решение е обжалвано от Google Spain и Google Inc., които се обръщат към Върховния съд на Испания. Съдът от своя страна отправя запитване към Съда на Европейския Съюз.

Решение

На 13 май 2014 Съда на ЕС взима решение, че имаме правото да бъдем забравени и се съгласява с Испанската агенция за защита на данните, че Google Inc. и Google Spain трябва да изтрият връзките към г-н Гонзалес. Съдиите не приемат за право информацията да бъде изтривана автоматично след определен период от време. Но те ни признават правото да искаме премахването на определени връзки към информация от търсачките. (т.е. при търсенето на нечие име, някои резултати да не се показват). На това ни право можем да се позовем, ако информацията е „невярна, ирелевантна, неактуална или прекомерна“.

На практика, делото срещу Google води до това компаниите, предоставящи подобен вид услуги (Bing, Yahoo и т.н.) да приложат метод за премахване на връзки (резултати от търсенето) при поискване. Създадена е онлайн бланка, която да е на разположение на гражданите на ЕС и чрез която те да могат да изискват изтриването на връзка към определена информация, която те считат за „невярна, ирелевантна или неактуална“.

Google назначава екип от правни експерти, чиято работа е да разглеждат всеки отделен случай по отношение на неговата правомерност (т.е. дали случаят отговаря на условията от правна гледна точка. За да вземат своето решение, от компанията прилагат критерия като: възрастта на материала и обществения интерес към съдържанието му.

Ако искът е одобрен, Google изпраща уведомление до администратора на сайта (на който е публикувана информацията). В това уведомление компанията известява администратора, че статията вече няма да бъде обвързана с името на даден човек в Google.

² eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1427291304831&uri=CELEX:62012CN0131

Въпреки това, информацията остава онлайн и все още може да бъде намерена ако я търсим по друг начин. Например документ, който е озаглавен „Александър Далкирк е разпитван за влизане с взлом на Олд роуд №94“ може да бъде премахнат като резултат от търсене на „Александър Далкирк“, но все още ще се появява при търсене на „влизане с взлом на Олд роуд №94“.

Следователно, кръщаването на правото като „да бъдеш забравен“ не е много точно. Информацията не се „забравя“ – не изчезва- а просто става по-трудна за намиране. До момента Google получава над 230,000 молби за премахване на информация, от които около 60% са отхвърлени.

Оценка

Това решение се оказва противоречиво и е критикувано не само от доставчиците на услуги като интернет търсене, но и от защитници на свободата на словото и правата на човека.

> Правните критици³ се фокусират върху липсата на ясни и по-подробни критерии за защита на „правото да бъдеш забравен“, което създава много неясноти при прилагането на решението. В допълнение се изтъква като критика и прекалено широкото определение на съда за „администратор на данни“. И също така опита на Съда да създаде баланс между правото на личен живот и останалите основни права, като в този си опит Съда de facto е дал предимство на правото на личен живот.

> Решението също така не дава определени за това какво е „интернет търсачка“, с което се създава неяснота кои други услуги и компании (освен Google) трябва да се съобразяват с правото да бъдеш забравен. Какво точно представлява „интернет търсачката“? В момента Google контролира почти 90% от пазарния дял на тази услуга, но термина е достатъчно всеобхватен, за да може да засегне други по-малки компании, които са с по-специализиран фокус и имат по-малко ресурси да се справят с „правото да бъдеш забравен“. Решението на Съда постановява, че „правото да бъдеш забравен“ може да бъде ограничено „съобразно ролята, която има лицето в обществения живот“, но отново става трудно да се направи разликата между обществени фигури и частни лица.

> Отвъд правните критики, се повдигат и въпроси за ефекта, който може да има решението на Съда в обществените отношения. Критиците се страхуват, че отсъждането на съда ще доведе до „тихо посегателство“⁴. Възможността на хората да премахват информация повдига притеснения, че това може да доведе до прикриване на информация, която е от публичен интерес. Например обществени личности като политици да премахват неудобни факти за себе си. След като всеки е способен да поиска премахване на връзката с дадена информация се появяват страхове от автоцензура и пренаписване на историята.

> Изтъквани са и трудностите, свързани с прилагането на „правото да бъдеш забравен“: от справяне с лавина от искания, до създаването на общи правила, важщи и за останалия свят (а не само за държавите от ЕС). С решението на съда, компании като Google придобиват ролята на съдии на основните права на човека. По този начин, Google престава да бъде просто „посредник“ между търсещия информация и сайта, който му я предоставя, и се превръща в страна, предоставяща възможност на гражданите да имат някакъв контрол върху дигиталната си самоличност.

> От друга страна, решението е приветствано от гражданите, които са недоволни от начина, по който интернет насочва погледа на търсещия към отделни части от живота ни за сметка на други. То също така е приветствано от неправителствените организации заради ролята, която може да играе в сфери като реабилитиране на бивши затворници. Така и от Европейска комисия⁵, тъй като „правото да бъдеш забравен“ ще позволи на младото поколение да контролира подробната информация - с която интернет разполага - за всеки един от нас.

Прочети повече за този случай тук: <https://citizenrights.eurolter.com/wp-content/uploads/2015/08/A.-Pease-The-right-to-be-forgotten-2015.pdf>

³ hrlr.oxfordjournals.org/content/14/4/761.full

⁴ www.economist.com/news/leaders/21602219-right-be-forgotten-sounds-attractive-it-creates-more-problems-it-solves-being

⁵ europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-26_en.htm

2

ЛБГТКИ

ТЕМА 2: ЛБГТКИ

ЗНАЙ

Хартата на основните права и Директива 2000/78 на ЕС изрично забраняват дискриминация въз основа на сексуална ориентация при определени обстоятелства. Член 21 от Хартата гласи: „Всяка дискриминация основаваща се на (...) сексуална ориентация ще бъде забранена“. Транссексуалните хора са по-слабо защитени от правото на ЕС – дискриминацията им е забранена въз основа на „пол“ от Хартата на основните права, с Директивата за половото равенство от 2006, забраняваща дискриминацията в областта на заетостта въз основа на смяна на пола.

Във всички страни от ЕС дискриминацията въз основа на сексуална ориентация на работното място, както и при прилагане на правата и законите, е незаконна. От 2014 24 страни членки на ЕС забраняват дискриминацията въз основа на сексуална ориентация извън работното място.

Въпреки това законите на ЕС не забраняват дискриминацията на транссексуалните хора или въз основа на сексуална ориентация отвъд полето на заетостта. В много страни в Европа се изисква транссексуалните хора да бъдат стерилизирани, за да сменят пола си, докато някои страни в Европа не признават законово половата принадлежност на транссексуалните хора. Еднополовите бракове или осиновявания не са възможни във всички страни от ЕС и страните членки не трябва да признават еднополови бракове, проведени в други страни от ЕС.

Насилие и дискриминация срещу хора, идентифициращи се като ЛБГТКИ, се проявява из цяла Европа. Много страни членки на ЕС не включват сексуалната ориентация и половата принадлежност към основанията за престъпления от омраза.

РАЗБЕРИ

Заедно с права като правото на свободно движение Договорът за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), чрез член 19 (1) включва и правото на не дискриминация въз основа на сексуална ориентация. Това позволява на ЕС да приема законодателни мерки, целящи борба с дискриминацията, основаваща се на сексуална ориентация, докато това попада в неговата зона на отговорност.

Директива 2000/78 /ЕС (2000) установява обща рамка за равно третиране в областта на заетостта. Тази директива цели да защити европейските работници от всякаква форма дискриминация, основаваща се на пол, възраст, раса, сексуална ориентация и т.н. Това е подсилено от Лисабонския договор, който издига Хартата на основните права до същия статут като останалите договори, и която забранява „всяка дискриминация основаваща се на (...) сексуална ориентация.“

Директива 2000/78/ЕС представлява важна стъпка към забраняването на дискриминацията въз основа на сексуална ориентация на работното място, тъй като по това време много европейски държави нямат адекватни закони против дискриминацията. Директива 2006/54/ЕС се разпрострира и до дискриминацията на работното място, базирана на пола като изрично се споменава, че това покрива дискриминация зародила се от промяна на пола.

Докладът на Комисията за Директива 2000/78/ЕС6 и Директива 2006/54/ЕС7 гласи, че до момента всички страни членки са въвели почти напълно двете директиви. Въпреки това докладът показва, че остават някои трудности във въвеждането на Директива 2000/78/ЕС, а при Директива 2006/54/ЕС докладът подчертава, че само четири страни членки са забранили изрично дискриминацията, основаваща се на промяна на пола, докато други държави разчитат на по-широки понятия.

Тези директиви покриват само дискриминацията на работното място, но не изискват от страните членки да забранят дискриминацията, базирана на сексуална ориентация или полова принадлежност, в други области.

6 http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/com_2014_2_en.pdf

7 http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/com-2013-861-final_en.pdf

LGBT проучване от 2012⁸, проведено от Агенция за основните права на ЕС открива, че много ЛГБТКИ се облъскват с дискриминация и насилие.

> Между 20% и 60% от транссексуалните хора заявяват, че се чувстват дискриминирани или тормозени, защото са възприемани като транссексуални.

> 40% от запитаните хора в някои страни заявят, че избягват да се разкриват като LGBT заради страх от тормоз и насилие

> Между 36% и 79% от запитаните хора в ЕС избягват да се държат за ръце със своя партньор от същия пол заради страх от нападение, заплахи или тормоз.

От 2008 се обсъжда директива⁹ за равно третиране на хора извън работното място без значение от тяхната религия, неспособност, възраст или сексуална ориентация, но все още не е прокарана.

казус 2:

Право на не дискриминация въз основа на сексуална ориентация

Обстановка

Правилата на Европейския съюз изискват националните парламенти да приемат закони, които забраняват дискриминацията, основана на сексуална ориентация на работното място. Докато националните съдилища трябва след това да прилагат и тълкуват законите, приети от националния парламент, защото законите произлизат от правилата на Европейския съюз и той трябва да се увери, че неговите правила се прилагат последователно. Някои казуси могат да бъдат отнесени до Съда на ЕС, когато първоначалните правила се считат за неясни. Именно заради липса на яснота относно правилата, забраняващи дискриминацията на основата на сексуална ориентация, при едно футболно решение случаят е отнесен от румънските съдилища до Съда на ЕС.

Дело

Делото е заведено от Асерт, румънска НПО, която работи за защита и насърчаване правата на LGBT хората срещу Румънския национален съвет против дискриминацията (CNCD).

Делото започва с коментари от страна на г-н Бекали, акционер и мениджър на ФК Стяуа. По време на интервю той, имайки предвид възможността за трансфериране на професионален футболист с предполагаеми хомосексуални наклонности в отбора си, заявява, че никога не би позволил отбора да наеме играч с такива наклонности. Г-н Бекали се оправдава като твърди, че не става въпрос за дискриминация и никой не може да го принуди да наеме определен човек.

Футболният отбор не се разграничава от тези коментари и въпросният играч така и не подписва договор.

Процес

Коментарите на г-н Бекали са отнесени до CNCD от Асерт, която твърди, че е налице пряка дискриминация, основана на сексуална ориентация и липса на равенство при наемане.

CNCD разследва случая и установява, че той не попада в сферата на трудовите взаимоотношения, тъй като г-н Бекали не нито работодател, нито отговаря за наемането на играчи във ФК Стяуа. Въпреки това те намират, че твърденията на г-н Бекали могат да предизвикат тормоз, но взимайки предвид, че събитията са се състояли преди шест месеца, той се отървава само с предупреждение.

⁸ <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/lgbt.php>

⁹ <http://www.socialplatform.org/news/state-of-play-of-the-blocked-equal-treatment-directive/>

Ассерт отнася това решение до Букурещкия апелативен съд, който отнася делото до Съда на ЕС. Основните въпроси, които задава са:

> Може ли директивата за равно третиране да се приложи в случаи, в които твърденията идват от акционер на футболен отбор, който въпреки че е възприеман като „основен лидер“, няма право да решава кого да наема и кого не?

> До каква степен твърденията на г-н Бекали могат да се считат като форма пряка или непряка дискриминация?

> До каква степен ФК Стяуа трябва да доказва, че в случая няма дискриминация?

> Как се влия решението от времевия период?

Решение

На 25 април 2013 Съда на ЕС отсъжда няколко неща:

> Въпросният играч не е трябвало да внася делото сам. Ассерт има основателна причина да внесе делото, тъй като дискриминацията не трябва да е насочена към определен човек

> Фактите по делото сочат, че е била налице пряка дискриминация. За пряка дискриминация става въпрос, когато един човек е, бил е или ще бъде третиран по-лошо от друг в подобна ситуация на основания, забранени в директива на ЕС

> Положението на г-н Бекали като „патрон“ на клуба, въпреки че той няма властта да наема, значи, че правилата против дискриминация са приложими, особено след като футболният клуб не се дистанцира от тези изказвания

> Работодател трябва да покаже, че не дискриминира на основа на сексуална ориентация щом е повдигнато такова обвинение.

Оценка

С това решение става ясно, че правилата на ЕС, които забраняват дискриминацията, основаваща се на сексуална ориентация в заетостта се прилагат дори когато дадено твърдение е направено на абстрактно ниво, което пречи или затруднява достъпа до заетост.

Пример за резултатите от това е дело внесено на 6 август 2014 от Association Advocacy for LGBT Rights Rete Lenford в Италианския съд в Бергамо в отдел заетост. В този случай адвокат прави изказване по радиото, че никога не би наел хомосексуалисти да работят за неговата фирма. В процеса на делото той твърди, че изказването му е „напълно абстрактно“ и е казал това от позицията си на гражданин, а не на работодател. Съдията използва делото на асоциация Ассерт, за да си изясни правото на ЕС и открива, че изказването на адвоката е пряка дискриминация в достъпа до заетост и против правилата на ЕС относно дискриминацията. Съдията заявява неколкократно, че няма значение дали дискриминацията засяга конкретен човек и че аргументите на адвоката не са достатъчни, за да докажат невинността му

3

ТРУДОВИ И СОЦИАЛНИ ПРАВА

ТЕМА 3: ТРУДОВИ И СОЦИАЛНИ ПРАВА

ЗНАЙ

В ДФЕС и ДЕС, двата основни договора на ЕС, са изброени редица изисквания по отношение на социалните права и задължения за подобряване на условията на труд, общественото здраве и борбата срещу социалното изключване.

Европейската харта на основните права включва правото на социално осигуряване, подпомагане при безработица, пенсии, социална помощ и жилищно настаняване при определени обстоятелства и здравеопазване. Европейската конвенция за правата на човека не обхваща социалните права, но Европейският съд по правата на човека (който не е институция на ЕС) се е произнасял по редица дела, свързани със социалните права. Това е обикновено случаят когато те засягат други права, например правото на семеен живот и забраната за изтезания.

Правото на ЕС оставя определянето на това кой може да кандидатства за социална защита и помощи на националното законодателство. За сметка на това, то се фокусира върху хармонизацията и достъпа на европейските граждани до социални права без значение на тяхната националност.

В резултат на финансовата криза от 2009 насам в много европейски страни са въведени мерки на строги икономии, влияещи отрицателно върху социалните права и тяхната защита.

През 2015 доклад на Европейския парламент установява, че строгите икономии в ЕС имат съществен отрицателен ефект върху защитата на икономическите, социалните, културните, гражданските и политическите права.

В Кипър, Гърция, Ирландия, Италия, Испания и Португалия се наблюдава ръст в загубата на работни места и във временната и почасова заетост. Всичко това влияе върху правото да се упражнява професия и на заетост при справедливи условия. Тази тенденция е с особена сила при жените, младежите, хората с увреждания, имигрантите, нископлатените, пенсионерите и необвързаните.

Установено е също така, че мерки като съкращаването на броя учители и училища, както и ограничаването на някои услуги за уязвимите групи (деца с увреждания, деца от ромски произход и деца на имигранти и т.н.), влияят негативно на правото на образование.

Строгите мерки на икономии в същите тези страни са оказали влияние на здравеопазването, особено в Гърция и Кипър, според доклада. Тези мерки, от една страна, водят до ограничен достъп до здравни грижи, включително превантивна медицина, а от друга, увеличават разходите и времето за чакане и недостига на лекарства. В доклада се констатира, че редица групи са засегнати в по-голяма степен от мерките. Между тях са бедните и бездомните, възрастните, хората с увреждания и техните семейства, жените и нелегалните имигранти.

Пенсиите също се влияят негативно от тези мерки. Особено по отношение на намалените държавни разходи и пониженият стандарт на живот за пенсионерите.

РАЗБЕРИ

Чл. 3 от ДЕС гласи, че ЕС трябва да се бори срещу социалното изключване и дискриминация, да насърчава социалната закрила и справедливост, равнопоставеността между половете и солидарността между поколенията.

Чл. 151 от ДФЕС посочва, че Съюзът и държавите – членки трябва да имат за цел насърчаване на заетостта, подобряване на условията на живот и труд. С това, от една страна, трябва да се постигнат близки стандарти между различните държави, а от друга, да се подобри качеството на социална закрила, диалог между ръководството и работниците и развитието на човешките ресурси.

Европейската харта на основните права включва признаване на правото на социална осигуреност и на социални помощи, включително отпуск по майчинство, помощ при безработица и пенсии за гражданите на ЕС, където и да живеят. Тя включва също правото на социални помощи, помощи за бедни и достъп до

здравни услуги (вкл. превантивни такива – т.е. мерки, които могат да бъдат взети предварително, така че лицето да не се разболее).

Въпреки гарантирането на тези права, изброени по-горе, не е създадено европейско законодателство, което да уреди в подробности защитата им. По-скоро, уредбата е оставена на националните правителства, а Съюзът основно следи да не съществува дискриминация въз основа на националност в съответните области.

Достойни условия на труд и защита от безработица

Чл. 153 от ДФЕС определя конкретните задължения на Съюза за прилагане на чл. 151, включително и подобряване на условията на труд и социални осигуровки, подобряване на условията за лица, които не са граждани на ЕС и на борбата срещу социалното изключване.

Чл. 27-31 и 34 от Хартата на основните права, съдържа редица права на работниците, включително правото на информироване и консултиране на работното място, на колективно трудово договаряне, на защита срещу незаконно уволнение и на честни и справедливи условия на труд, включително и максимално работно време, дневната и седмичната почивка и платен годишен отпуск. Тя включва и признаване на правото на помощ за социална осигуреност в случай на загуба на работа.

Според европейските закони, в случай, че се преместите от една страна-членка ЕС в друга, вие имате право на същите обезщетения за безработица¹⁰ като лица с гражданство в тази страна. Правилата относно това колко време се изисква, за да отговорите на изискванията за обезщетения, полагащи се при безработица, обаче не са еднакви и често има различни периоди от време, в които хората трябва да работят. Правилата на ЕС също така позволяват на гражданите да продължат да получават обезщетения за безработица в продължение на 3-6 месеца в друга държава-членка на ЕС, докато те търсят работа в тази страна.

Тези правила, обаче, не са насочени към предприемане на мерки за справяне с безработицата, ниско платеният труд и риска от загуба на работното място. Това са и предизвикателствата пред справедливите и равни условия на труд.

През май 2015 г., Евростат¹¹ изчислява¹², че равнището на безработицата в ЕС е 9,6% и 10,3% за еврозоната (страните приели еврото за своя валута). Младежката безработица (под 25 години) възлиза на 20,6% в ЕС и 22,1% в еврозоната. В Гърция обаче, младежката безработица се задържа на 49,7%, в Испания на 49,3%, в Хърватия - 43,6% а в Италия - 41.5%.

Доклад¹³ за 2012 г.¹⁴, подготвен за ЕК, отбелязва покачване на риска от загуба на работното място - особено на позиции с непълно работно време и срочни договори. В доклада също така се подчертава, че нерегистрираната заетост (труд, който се заплаща без страните по него да плащат за осигуровки и данъци) се разраства в Гърция, Испания, Италия, Латвия и България. Използването на агенции за временна заетост, създаването на посредник между работодателя и служителя също се увеличава. Хотелиерството, строителство, селско стопанство, търговията на дребно и сектора „Чистота“, са отраслите, в които най-често се наемат лица с риск да си загубят работата, а също и нелегални имигранти. Жените и младите работници са най-застрашени от загуба на работно място.

Здравеопазване

¹⁰ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=862&langId=en>

¹¹ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics

¹² ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics

¹³ https://www.google.de/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CC0QFjABahUKEwitr5Of-v3GAh-VBGywKHdZiD6w&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D7925%26langId%3Den&ei=wla3Va3PFsG2sAHWxb3gCg&usq=AFQjCNH6_NtbzmiMqrH5xbFLyevMBSIFJQ&sig2=IL9wU3JvcOTzMvRU0Y-rEw&bvm=bv.98717601,d.bGg

¹⁴ https://www.google.de/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CC0QFjABahUKEwitr5Of-v3GAh-VBGywKHdZiD6w&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D7925%26langId%3Den&ei=wla3Va3PFsG2sAHWxb3gCg&usq=AFQjCNH6_NtbzmiMqrH5xbFLyevMBSIFJQ&sig2=IL9wU3JvcOTzMvRU0Y-rEw&bvm=bv.98717601,d.bGg

Чл. 168 от ДФЕС изисква Съюзът да предприеме действия, насочени към подобряването на общественото здраве и чл. 35 от Хартата на основните права включва правото на достъп до здравна профилактика и право на достъп до здравни услуги.

ЕС не се намесва пряко в националните здравни политики, по-скоро той възприема координираща роля¹⁵ в гарантирането на това, че гражданите на Съюза, които упражняват правото си на свободно движение, са защитени при същите условия като гражданите на дадената държава-членка.

През 2014 г. Европейският съвет¹⁶ отбеляза със загриженост, че финансовата криза се отразява на способността на държавите да осигурят достъп до здравеопазване и социална защита. В допълнение, доклад от 2014 на Eurofound¹⁷ подчертава, че мерките за икономии са засегнали нови групи, които са уязвими от лошо здравеопазване. Уязвимостта им се дължи на увеличената безработицата, промени в здравната система и засилване на дискриминацията и ксенофобията.

Установено е също така, че съкращението на някои здравни услуги води до увеличен натиск върху други услуги – например се е увеличило използването на спешна медицинска помощ, която е по-евтина и по-достъпна опция от тази на GP посещенията.

Образование

В Член 165 (1) от Договора за ЕС се посочва, че Общността допринася за развитието на качествено обучение чрез насърчаване на сътрудничество между държавите-членки и, ако е необходимо, чрез подпомагане и допълване на техните действия. Чл. 14 от Хартата на основните права постановява, че всеки има право на образование, както и на достъп до професионално и продължаващо обучение.

Както и в други области, обсъждани тук, ЕС не е въвел правила в областта на образованието, които биха повлияли на националната политика, а тя е съсредоточена върху координирането на мобилността на образованието и развитието на образователната политика в страните. Това включва области като програмата Еразъм, в която ЕС гарантира, че държавите-членки не дискриминират въз основа на националността в областта на образованието и признаването на квалификации между различните страни.

В допълнение към проблемите, споменати от реализиране на правото на образование в доклада на Европейския парламент (по-горе), финансирането на университетите в много страни-членки на ЕС е намаляло от 2008 г. насам, а таксите за обучение са се повишили.

Пенсионно осигуряване

Чл. 34 от Хартата за основните права признава правото на достъп до социалната система и до получаването на пенсионно заплащане. ЕС въвежда правила за определяне на начина, по който лица, които са работили в няколко държави от ЕС могат да предявяват искания за своите пенсии и как хората могат да получават своите пенсии, когато се пенсионират в друга държава от ЕС. Съюзът обаче не се намесва директно в националните пенсионни правила.

¹⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=859&langId=en>

¹⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/143283.pdf

¹⁷ https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1442en.pdf

казус 3: Религиозното обучение в училищата

Предистория

Европейският Съюз не задължава въвеждането на религиозно обучение в училищата, но въпреки това, с изключение на една страна, всички държави предоставят часове по вероучение. Европейската харта на основните права гарантира на всички свободата на мислене, съзнание и религия. Но тази гаранция може да бъде използвана единствено когато ЕС действа в сферата на образование, а в настоящият момент, Съюзът няма компетентност да се намесва в националните учебни програми.

Всички държави-членки са задължени, обаче, да членуват в Съвета на Европа и да се присъединят към Европейската конвенция по правата на човека. Тази Конвенция се прилага и по отношение на националната образователна политика. Това е и причината жалбоподателите по делото Grzelak срещу Полша¹⁸ да се обърнат към Европейския съд по правата на човека когато са решили, че е нарушена свободата им на вероизповедание.

Казус

Семейство Grzelak, съставено от съпрузите Urszula, Czesław и техния син Mateusz, живели в Сobotка, Полша във времето, в което е подадена жалбата към Европейския съд по правата на човека. През 1998, когато синът Mateusz Grzelak е на седем, той започва своето обучение в начално училище и, съобразно желанието на неговите родители – които са агностици – не посещава часовете по вероучение.

На местото на часовете по вероучение, съпрузите Grzelak искат неколкостранно техния син да посещава класове по „Етика“ – опция, която е налична, но техните искания са отхвърляни на основание, че Mateusz е бил единственият ученик с подобно искане. Часовете по вероучение са били по средата на учебния ден, между други задължителни предмети. И тъй като е било невъзможно за Mateusz да следва друг курс, то той е трябвало да чака по време на тези занятия, запълвайки времето си в училищната библиотека и клуб, без никакъв надзор.

Тези обстоятелства са и причината сем. Grzelak да решат, че синът им е дискриминиран. Наместо оценка в дневника се е поставяло тире по предмета „Вероучение“ на Mateusz. Докато самият той е бил обект на физически и психологически тормоз от своите съученици, тъй като не е посещавал въпросните часове. Това са и причините детето на няколко пъти да е било премествано в други училища в същия град.

След множество неуспешни искания, отправяни към училищните директори, сем. Grzelak отправя писмо към Министерство на образованието. От Министерството отговарят, че часовете по етика се сформират по желание на родителите и единствената причина на места те да не се провеждат е поради организационни причини – т.е. поради нисък брой желаещи да посещават тези часове.

Процес

Въпреки отговорът, Министерството отправя въпроса към Конституционния съд като пита дали поставянето на тире не е противоконституционно. Съдът решава, че поставянето на този знак не противоречи на свободата на вероизповедание, съобразно Полската конституция.

Недоволни от този развой на събитията, през 2002г. сем. Grzelak отправят въпроса към Европейския съд по правата на човека, твърдейки че Полша е нарушила правото им на свобода на вероизповедание и ги е дискриминирала.

Решение

На 15 юни 2010г. Европейския съд по правата на човека решава делото в полза на сем. Grzelak, като отсъжда, че е налично дискриминиране на Mateusz и е нарушена свободата му на вероизповедание.

Съдът постановява, че свободата на вероизповедание съдържа в себе си и свободата да нямаш

¹⁸ hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99384

вероизповедание, както и правото да не се разкрива дали един човек е или не е религиозен.

Основание за това решение, Съдът открива в липсата на оценка по предмета вероучение/етика и факта, че предмета Етика е бил зачеркнат от дипломата на Mateusz. Това би създавало впечатление у хората, че той не е религиозен, което би ограничило свободата му на вероизповедание. Извод, който не е съвместим с Европейската конвенция по правата на човека.

Оценка

На 25 март 2014г. Полша променя своята образователна уредба. Измененията задължават училищната управа да осигури занятия по вероучение/етика дори ако има само един желаещ за един от предметите. Децата, достигнали пълнолетие, или родителите им (от името на децата) са задължени да изпратят писмено искане, споменаващо че те желаят да посещават такъв курс. Като решението им не се отразява видимо върху дипломата.

Извън Полша, това решение препотвърждава, че страните на Европа имат задължение не просто да осигурят пасивно свободата на вероизповедание (и свободата да нямаш такава). Те също така са задължени да предприемат мерки, с които да подсилят, че лицата не са принудени да разкриват своите религиозни убеждения. Освен това, страните трябва да предприемат положителни стъпки (да действат активно), за да избегнат случаи, в които изповядващите или не някаква вяра, се третират различно в образователната система

4

МИГРАЦИЯ

ТЕМА 4: МИГРАЦИЯ

ЗНАЙ

Преди да Ви запознаем със същността на миграцията е важно да уточним няколко често бъркани понятия. На първо място, "Лице, търсещо убежище" е човек, който твърди, че е бежанец, и търси международна закрила от преследване или тежки посегателства в родната си страна. Всеки бежанец първоначално е търсещ убежище, но не всеки търсещ убежище в крайна сметка бива признат за бежанец. Докато изчаква молбата му да бъде приета или отхвърлена, такъв човек се нарича "лице, търсещо убежище".

Другите три, често създаващи объркване термини са мигрант, емигрант и имигрант. Когато българин се премести да живее в САЩ – за България той е емигрант, а за САЩ той е имигрант. Думата „мигрант“ се използва, от една страна, като събирателно на двете категории (емигранти и мигранти), а от друга, за лица, които вече са напуснали родината си, но още не са се установили в друга страна.

Миграцията е сфера, в която ЕС строго разделя лицата на такива, които имат европейско гражданство (което има всеки гражданин на страна членка) и такива, които нямат.

Според Договорите европейските граждани, имат право както на свободно движение така и да пребивават във всяка страна от ЕС (при определени условия), да гласуват и да се кандидатира в европейски и общински избори дори да живеят извън родната си страна. Освен това гражданите имат право на закрила от посолствата на други страни от ЕС (когато са извън Съюза) и да отправят петиции към Европейския парламент и жалби на Европейския омбудсман.

Правата, съдържащи се в Хартата на основните права, са приложими само когато ЕС или дадена държава членка прилагат правилата на ЕС. Обаче когато правата се прилагат, се прилагат за всички, живеещи в ЕС19. Това означава, че независимо дали лицето е гражданин на Съюза, институциите, включително и трите основни - Комисията, Парламента и Съвета, - но и останалите като Frontex20 (отговорна на граничната сигурност), Европейската служба за подкрепа в областта на убежищата21 (отговорна за координирането на Общата европейска политика за убежищата) и Европол22 (отговорна за координирането на действията на полицията) трябва да действат в съответствие с Хартата.

Свободното движение23 е може би най-добре познатото право в ЕС. Според Договорите то позволява на всеки европейски гражданин да се придвижва от родната си страна до друга държава от ЕС в период до 3 месеца и да остане там за неопределен период ако има работа, учи или може да се издържа финансово при същите условия като останалите граждани на страната. Това включва също така и правото да вземеш със себе си и членове на твоето семейството в новата страна, включително и такива, които не са граждани на ЕС. Означава също, че можеш да изискваш социални помощи в случай, че останеш безработен при същите условия като останалите граждани на страната. Важно е да се отбележи, че правото на социални помощи е ограничено от изискването човек да не се превръща в неприемливо бреме за системата за социални помощи.

Друго важно достижение на свободата на движение е Шенгенското пространство24. То разширява свободата на движение като включва възможността да пътуваш без да показваш документи за самоличност. Пространството обхваща някои държави-членки на ЕС и трети страни - Швейцария, Норвегия и Исландия, а извън него, но в Европейския съюз са България, Румъния, Обединеното кралство и Кипър.

Освен това най-задълбоченото сътрудничество на ниво ЕС в полето на миграцията е при убежищата. От 1999

19 <http://fra.europa.eu/en/about-fundamental-rights/frequently-asked-questions>

20 <http://frontex.europa.eu/>

21 <https://easo.europa.eu/>

22 <https://www.europol.europa.eu/>

23 http://ec.europa.eu/justice/citizen/document/files/guide-free-mo-2013_en.pdf

24 http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen/index_en.htm

Общата европейска система за убежище е изградена основно около:

> Дъблинския регламент²⁵, който постановява, че търсещите убежище трябва да кандидатстват за такова в страната от която влизат в ЕС. Регламентът също така създава и обща европейска система за разпознаване на отпечатъците на тези лица,

> Директивата за признаването²⁶, която определя общи минимални основания за предоставяне на закрила от държава-членка,

> Директивата за условията на приемане²⁷, която урежда случаите в които лице, търсещо убежище, може да бъде задържано, признаване на правото му на правна помощ, както и правила за достъпа до храна, здравни услуги, жилищно настаняване и заетост.

> Директивата за временна закрила²⁸, която има за цел да дава незабавна и временна закрила по време на хуманитарни кризи.

Системата е подложена на критики. Дъблинският регламент²⁹ е критикуван заради причиняване на забавяния при обработката на молби за убежище и повишаване на напрежението в страните по границите на ЕС. Както и за прекомерната употреба на задържането, с която бежанците се връщат в първата приела ги държава от Съюза.

Все още има и голяма разлика в нивата на приемане³⁰ между страните от ЕС, въпреки Директивата за признаването. В много държави от Съюза търсещите убежище не получават приемлив стандарт на живот и адекватно настаняване³¹. Системата е най-вече критикувана за това, че е фокусирана върху предотвратяването на незаконното влизане в Съюза вместо върху обработването на молби за убежище. Тази действителност е поставена до факта, че има поне 3,500 удавени³², в опит да прекосят Средиземно море през 2014.

Мигрантите без документи също са обект на широка координация от страна на ЕС. Според Директивата за връщането³³ личности, които влизат в Съюза без документи и не са одобрени за убежище нямат право да преминат границите на ЕС отново през следващите 5 години, (дори ако положението им се е променило). Нелегалните мигранти освен това могат да бъдат задържани до 18 месеца без извършено престъпление.

ЕС има и множество споразумения за повторно приемане³⁴ с граничещи със Съюза държави (напр. Турция), за да се улесни бързото връщане на неполучилите убежище и нелегалните мигранти в страните им, когато те са използвали държава извън ЕС като транзитна страна.

РАЗБЕРИ

Свободното движение на личности е основен принцип на ЕС, установен от член 45³⁵ от Договора за

²⁵ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants/index_en.htm

²⁶ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/refugee-status/index_en.htm

²⁷ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm

²⁸ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/temporary-protection/index_en.htm

²⁹ <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/10-dublin-regulation.html>

³⁰ <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe.html>

³¹ <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/36-reception-conditions.html>

³² <http://www.bbc.com/news/world-europe-32376082>

³³ <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/introduction/40-returns.html>

³⁴ <http://ecre.org/component/content/article/70-weekly-bulletin-articles/619-eu-turkey-readmission-agreement-endorsed-by-european-parliament-raises-concerns-amongst-ngos.html>

³⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457>

функционирането на ЕС. В член 15 и 45³⁶ от Хартата на основните права също е признато правото на гражданите да работят в друга държава-членка при равни условия с останалите граждани на страната. Член 19³⁷ от Хартата включва правото на убежище в съответствие с Конвенцията за бежанците³⁸

Свободно движение

Свободното движение³⁹, както е споменато по-горе, е право на гражданите на ЕС, които отговарят на определени условия – между които да си търсят работа, да работят, да учат или да се издържат самостоятелно.

Когато се преместиш да живееш в друга държава при тези условия, това активира редица други права и тези права са валидни и когато се върнеш в родната си държава. Това включва правото да вземеш със себе си член на семейството⁴⁰, който не е европейски гражданин, като той също получава правото да работи в приемната страна, и има право на постоянно жителство след 5 години. Освен това, при определени условия, той може да остане ако семейното ви положение се промени (напр. при развод).

Страните членки обаче си запазват правото да създават собствени политики за миграцията за лица, които не са граждани на ЕС, и когато не е замесено правото на свободно движение. Това означава, че всяка страна може да налага собствени критерии за лица, които не са европейски граждани, за получаване на работна виза. Тя също така може да налага допълнителни критерии за приемането на роднини, които не са граждани на ЕС. Например гражданите на Дания⁴¹ имат право да взимат със себе си своя брачен партньор в Дания само ако имат финансовите средства да го издържат и Дания е страната, в която двамата съпрузи заедно имат най-силни връзки. Този висок праг води до това, че съпрузи, от които само единия е датчанин, се преместват в Швеция⁴², където правилата за миграция не са толкова строги.

Обща европейска система за убежище

Най-видната част от общата европейска система за убежище е Дъблинският регламент, който урежда това къде търсещият убежище трябва да кандидатства за получаване на статут на бежанец, както и действията, които трябва да се предприемат от държавите-членки за контрол на границите на Съюза.

Основният принцип на Дъблинския регламент е, че страната, през която бежанецът е навлязъл в ЕС, е отговорна за обработката на молбата за убежище. Тази система е критикувана, тъй като насърчава прекомерното задържане на бежанци, за да бъдат депортирани обратно в страната, в която са влезли в ЕС и за натиска, който чрез това се оказва на страните от Южна Европа. Така също и за разделянето на семейства и случаите, в които бежанците изгарят върховете на пръстите си, за да могат да кандидатстват в друга страна членка на ЕС, различна от тази, в която са влезли първоначално. Бежанците изгарят пръстите си, тъй като се снемат отпечатъци, за да се определи, в коя държава са влезли.

Frontex е европейската агенция, отговорна за координирането на контрола по границите на Съюза. От 2013 г. се увеличава броят на лицата, които се опитват да пресекат Средиземно море, за да достигнат ЕС. През 2014 3,419 души умират, докато се опитват да влязат в ЕС, минавайки по този път. Съюзът предприема редица координирани мерки за спасяване – и все повече – за предотвратяване на тези опити. Тази координация е под формата на спасителни операции в Средиземно море. От 2015 г. е прилаган и план за преследване и осъждане на нелегални трафиканти, които организират противозаконно преминаване на мигранти. Няколко страни членки, включително България, Унгария и Обединеното кралство, са започнали изграждането и подсилването на стени и огради, привидно, за да предотвратят незаконната миграция, но тези мерки не позволяват и на лицата, търсещи убежище да получат достъп до ЕС.

³⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

³⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

³⁸ <http://www.unhcr.org/4ec262df9.html>

³⁹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457>

⁴⁰ http://europa.eu/youreurope/citizens/residence/worker-pensioner/non-eu-family-members/index_en.htm

⁴¹ https://www.nyidanmark.dk/en-us/coming_to_dk/familyreunification/spouses/spouses.htm

⁴² <http://www.thelocal.se/20110914/36128>

Директива за признаването

Директивата за признаването изисква от страните членки на ЕС да разглеждат бежанците като личности, които са жертва на тежки нарушения на човешките права. Нарушеното им човешко право трябва да се основава на тяхна същностна характеристика (напр. факта, че са чернокожи или с хомосексуална ориентация) или поради изразено от тях мнение (напр. политическо преследване). Директивата също така изисква държавите-членки да осигуряват закрила и да не отправят търсещите убежище ако съществува реален риск да пострадат като изтезания и или заплахата от смъртна присъда. За хората, търсещи убежище, тя дава редица права.

Одобряването на молби за убежище обаче остава изключително променливо в целия ЕС. През 2014 нивото на одобрение на молби варира от България, която приема 94% от всички молби за убежище, до Швеция, която приема 77%, Обединеното кралство, което приема 39%, Хърватия, която приема 11% и Унгария, която приема само 9% от всички молби. Произходът на търсещите убежище също има различно влияние върху приемането през 2014 в ЕС: Кипър, Германия, Швеция, Полша, България и Чехия приемат 100% от всички сирийци, които подават молби за убежище, докато Унгария приема само 65%, Италия – 64% и Гърция – 60%. В същото време Италия одобрява 94% от всички молби на афганистански граждани, докато България и Румъния одобряват само 19%. В други случаи има крайни различия. Например повечето страни членки приемат по-голямата част от молбите на граждани на Еритрея, докато Франция приема само 15% от тях.

Условия на приемане

Директивата за условията на приемане⁴³ изисква на търсещите убежище да им се предостави материална помощ (това включва жилище, храна, медицински грижи и образование) по време на периода на кандидатстване. Обаче условията за тези, които търсят убежище могат да бъдат изключително лоши. Например в Италия⁴⁴ центрове за настаняване често са пренаселени и се намират в отдалечени райони, а през 2014 и 2015 г. в Германия жилищата на лицата, търсещи убежище⁴⁵ са били нападнати.

Центрове за задържане

Центровете за задържане⁴⁶ все повече се използват за лицата, търсещи убежище, което ограничава правата им, заложен в Директивата за условията на приемане⁴⁷. Битовите условия в тези центрове често са остро критикувани. Например в Обединеното кралство центърът за задържане Yarl's Wood⁴⁸ е подложен на продължителна критика за лошите си условия и прекомерното задържане на търсещите убежище.

Достъпът до центровете за задържане⁴⁹ е ограничен в много държави-членки на ЕС, предизвиквайки опасения за липса на надзор от страна на медиите и гражданското общество.

Нелегални мигранти и неполучилите убежище

Лицата, които влизат в ЕС без валидна виза или остават след като визата им е изтекла имат право на защита на основните им права и институциите на Съюза трябва да се съобразяват с Хартата на основните права. Това важи и за лицата които не могат да получат статут на бежанец.

⁴³ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm

⁴⁴ <http://www.asylumineurope.org/reports/country/italy/reception-conditions/access-forms-reception-conditions/forms-and-levels>

⁴⁵ https://www.washingtonpost.com/world/europe/germany-unnerved-by-scores-of-xenophobic-attacks-against-refugees/2015/08/16/ea-da9284-3fb1-11e5-b2c4-af4c6183b8b4_story.html

⁴⁶ <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/82-detention.html>

⁴⁷ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm

⁴⁸ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm

⁴⁹ <http://www.euroalter.com/projects/open-access-now>

Доклад от 2013 на Агенцията за основните права открива, че Директивата за връщането не осигурява подробни насоки за гарантиране на основните човешки права и това води до големи различия в достъпа до тях. Докладът също установява няколко пропуски в защитата на основните права на нелегалните имигранти. Някои от въведените мерки имат негативен ефект върху техните права – злоупотреби с трудовите им права и неподходящи условия при настаняването. Също така е установен и много различен подход към здравеопазването и образованието в страните членки - някои ограничават здравните услуги до спешни случаи, а други предоставят пълна здравна осигуровка. Достъпът до образование на децата също варира.

Координираните действия на ЕС относно незаконната миграция и връщанията се фокусират основно върху действия срещу тези, които помагат на нелегалните мигранти да пресичат граници, санкциониране на работодатели, които наемат хора без валидна виза и върху координация на граничния контрол.

казус 4: Сексуалната ориентация като основание за закрила на бежанците

Предистория

Европейските директиви са един от начините, по които ЕС законодателства. Една европейска директива трябва да се транспонира в националните законодателства на държавите-членки в определен период от време. Когато това се постигне, директивата се счита за приета. Ако национален съд има въпроси относно смисъла на директивата, или степента, в която тя е приложима, може да отнесе случая до Съда на Европейския съюз за становище.

В този случай, че въпросната директива от април 2004 "относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила" (2004/83 / ЕО) - иначе известна като директивата за признаването, която излага на минималните критерии, които страните от ЕС трябва да имат, за приемане на хора като бежанци.

Директивата за признаването излага причините, поради които някой може да претендира да бъде бежанец, като преследване поради тяхната действителна или привидна раса, религия и националност. Тя също така включва критериите за преследване поради "принадлежност към определена социална група", която няма строга дефиниция.

Делото се отнася до предоставянето на статут на бежанец на три хомосексуални лица от Сиера Леоне, Уганда и Сенегал, които живеят в Холандия. В Сиера Леоне, Уганда и Сенегал е имало наказателни закони срещу хомосексуализма, които предвиждат наказание - съответно - доживотен затвор, смъртното наказание и пет години лишаване от свобода.

И трите лица са подали заявления до нидерландските органи с искане на статут на бежанец, но те са били отхвърлени, докато правителството и търсещите убежище, спорят дали криминализирането на хомосексуалността е било покрито като основание за предявяване на претенция за статут на бежанец съгласно холандското законодателство в изпълнение на Директивата за признаването.

Те са обжалвали решението на Холандския Държавен съвет (най-висшата инстанция за оспорване на публичните решения в Холандия) , който връща делото на Съда на Европейския съюз, за да се определи:

> дали гражданите на трети страни, които са хомосексуални могат да се разглеждат като представляващи "определена социална група"?

> ако е така, до каква степен се очаква от хората да крият своята сексуална ориентация или да показват съдржаност при нейното публично изразяване, за да избегнат преследване?

> дали криминализирането на акт представлява преследване по силата на директивата?

Решение

При вземане на решението относно директивата, Съдът на Европейския съюз разглежда международното, националното и европейското законодателство. По-специално Конвенцията за бежанците от 1951 г. международния закон за правата на човека, Хартата на основните права на Европейския съюз и националното законодателство в Холандия и в други страни-членки.

През ноември 2013 г. Съдът реши, че съгласно Директивата за признаването, сексуална ориентация може да бъде основание за предявяване на претенции за статут на бежанец в ЕС. Той заяви, че за да бъдат лица от "определена социална група", трябва да отговарят на две условия:

> споделяне на вродени характеристики: обща история, която не е променлива и

> притежаването на собствена идентичност в съответната страна по произход

Съдът признава, че сексуалната ориентация на човек е нещо фундаментално и определящо за неговата

идентичност и в страните, където хомосексуалността е подсъдима и наказуема, хората идентифициращи се или идентифицирани като хомосексуалисти, следва да се разглеждат като част от определена социална група.

Съдиите също са постановили, че сексуалната ориентация е толкова фундаментална за идентичността на човек, че не би трябвало лицата с нетрадиционна сексуална ориентация да бъдат задължавани да я крият или да действат дискретно, за да избегнат преследване.

Оценка

Това решение на Съда на Европейския съюз изисква страните членки на ЕС, да променят своите правила относно критериите за това кой отговаря на изискванията за предоставяне на убежище, по силата на Директивата за признаването, като дава възможност на лицата да се класират въз основа на сексуална ориентация и в случаите, когато се прилаха наказателно право, ограничаващо възможността им да изразяват своята сексуалност.

Решението също така премахва възможността да бъде отказано убежище на хора на основание, че те крият своята сексуалност, за да избегнат преследване, което беше практиката в редица страни-членки на ЕС.⁵⁰

⁵⁰ <https://www.boell.de/en/2014/03/11/ecj-recognises-homosexuality-grounds-asylum>

5

**ПРАВА НА
РОМИТЕ**

ТЕМА 5: ПРАВА НА РОМИТЕ

ЗНАЙ

Повече от 10 милиона ромии⁵¹ живеят в Европа, което ги прави най-голяма малцинствена група на континента. През вековете роми мигрират от Северна Индия към Европа, а тяхната култура бива потискана в страните, в които живеят. По време на нацисткия режим⁵², както и по време на комунизма в Източна Европа много роми умират или са обект на физическо малтретиране.⁵³

Ромите са европейски граждани. Въпреки формалната защита на правата им в Европа чрез защита на малцинствата срещу дискриминация, ромите все още са жертви на изключително високи нива на физическо насилие, социално изключване, дискриминация и бедност.⁵⁴ Често на ромите не се гледа като на част от основното население и в повечето случаи са използвани за изкупителна жертва по време на политическа или икономическа криза. Обвинявани са от местното население, че взимат работни места и извършват престъпления. Въпреки плана на ЕС и финансовите средства за засилване на интеграцията на ромите⁵⁵, националните правителства често допринасят за антиромските настроенията чрез политиките си.

Например в някои страни ромските деца трябва да посещават училища за деца с физически или умствени увреждания. В други случаи достъпът до образование за ромските деца е ограничен, защото те живеят в изолирани лагери, намиращи се прекалено далеч от най-близкото училище. Вследствие на това броят на ромски ученици, които напускат училище преди 16-годишна възраст е много висок. (виж графика 1). Лошото образование или липсата му са сред причините за високата безработица сред ромите.

Също така, ромите срещат сериозни препятствия⁵⁶ при реализирането на основните си права, като географска изолация, липса на здравно осигуряване и езикови бариери. Това предизвиква значителни различия в здравословното им състояние, тъй като те страдат от по-лошо здраве в сравнение с мнозинството от населението.

Освен тези неравенства в достъпа до услуги, има и много случаи, в които националните правителства също предприемат действия срещу ромите, като потъпкват правата им. Например френското правителство⁵⁷ е депортирало повече от 11.000 души в родните им страни от 2012 насам. В много случаи ромите са изпращани обратно в Румъния и България, които са държави-членки на ЕС и чиито граждани имат право на свободно придвижване в Съюза.

Причините за липсата на защита на основните им права варират от препятствия пред упражняването на правата до откритото им нарушаване. В някои случаи националното право не е синхронизирано с европейското⁵⁸, но за това се разбира едва когато ром отнесе дело на европейско ниво. За да стане това, обаче, трябва ромите да познават правата си и да могат да отделят време и пари. В други случаи за съдиите е трудно да разберат кога нарушаването на правата на ромите е свързано с етноса им заради липса на доказателства.⁵⁹

⁵¹ fra.europa.eu/en/theme/roma

⁵² [www.errc.org/cms/upload/file/roma-holocaust-factsheet\(3\).pdf](http://www.errc.org/cms/upload/file/roma-holocaust-factsheet(3).pdf)

⁵³ <https://romediafoundation.wordpress.com/2013/02/07/forced-sterilization-of-romani-women-a-persisting-human-rights-violation/>

⁵⁴ www.amnesty.org/en/documents/EUR01/007/2014/en/

⁵⁵ ec.europa.eu/justice/policies/discrimination/docs/com_2011_173_en.pdf

⁵⁶ www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3282005/

⁵⁷ www.euractiv.com/sections/social-europe-jobs/france-evicts-300-roma-week-311839

⁵⁸ www.errc.org/article/ostrava-case-dh-and-others-v-the-czech-republic/2945

⁵⁹ www.era-comm.eu/oldoku/Adiskri/10_Race_Roma/2011_04_Willers_EN.pdf

РАЗБЕРИ

На ниво ЕС има множество правни инструменти за защита правата на ромите.

Хартата за основните права на Европейския съюз⁶⁰ забранява всякакви форми на дискриминация, базирана на раса, цвят на кожата, етнос, сексуална ориентация или социален произход (чл. 21). Делът относно свобода и солидарност включва правото на образование (чл. 14) както и достъп до здравни услуги (чл. 35). Хартата също изисква „достойно съществуване на всички лица, които не разполагат с достатъчно средства“ (чл. 34).

Освен това има и директива, която е насочена точно към дискриминацията на етническа основа. Тази директива е обвързваща за всички страни членки на ЕС и ги задължава да включат клаузите ѝ в националните си законодателства. Директива 2000/43/ЕС⁶¹ защитава ромите от дискриминация на етническа основа в полето на заетостта, социалната сигурност, социалните помощи, образованието и достъпа до стоки и услуги. Директивата изисква създаването на Органи по въпросите на равенството в страните членки, които да обработват индивидуални оплаквания, свързани с дискриминация в полетата описани в Директивата.

При това никое право не съществува самостоятелно, а е по-вероятно да бъде обвързано с други права и регулации. Например ромите, като другите европейски граждани, имат право на свободно предвижване⁶² (Директива 2004/38) и право на тримесечен престой във всяка страна от ЕС без никакви условия. След този период те трябва да докажат заетост или наличие на достатъчно средства, за да живеят в страната (чл. 6 и 7). Ако не успеят, те могат да бъдат класифицирани като „ненужно бреме за системата за социално подпомагане“ (чл. 14). Това може да включва изгубване на права за пребиваване и заедно с това на права на всякакви социални придобивки. Това, в повечето случаи, се отразява на най-бедната част от обществото.

Съгласно Рамковата конвенция на Съвета на Европа за защита на националните малцинства, страните също са задължени да приемат специфични политики за защита на малцинствата и за създаване на условия, които да подпомагат развитието на културата им. Това е първият правно обвързващ документ, посветен на защитата на правата на малцинствата. За разлика от индивидуалните права, това са права, които защитават определени общности. Това са общностите, съставени от по-малък брой членове от колкото общността към която принадлежи основното население на страната. Членовете на тази общност трябва да имат етнически, езикови или други културни различия с останалото население (определение на ООН)⁶³. Докато защитата на правата на малцинствата е критерий за членство на страни като Румъния и България, някои европейски държави⁶⁴ не са приели препоръката на Съвета на Европа (напр. Франция, Гърция и Люксембург). В други страни е осъществено само привидно изпълнение, но всъщност правата не са достатъчно защитени от изпълняващите институции.

⁶⁰ www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁶¹ eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:en:HTML

⁶² eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:EN:PDF

⁶³ www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx

⁶⁴ conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=157&CM=&DF=&CL=ENG

казус 5: Стерилизацията и ромските жени

Обстановка

Някои жени имат гинекологични усложнения, които могат да доведат до сериозен риск за здравето и дори смърт. В тези случаи стерилизацията е нужна по медицински причини. През различни периоди в историята насилствената стерилизация е била използвана и за възпиране на възпроизвеждането на определени етнически или религиозни групи.

Тъй като стерилизацията е намеса в телесната цялост на индивида и има последствия за семейния му живот, то насилствената стерилизация нарушава редица права, защитени от Европейската конвенция за правата на човека.

Млада словашка гражданка от ромски произход е стерилизирана по време на Цезарово сечение. Тя не само вижда като нарушена забраната за изтезание и накърнено правото ѝ на личен семеен живот, но също твърди, че е стерилизирана заради ромския си произход.

Казус

Когато жена със словашко гражданство и ромски произход ражда, лекарите решават, че репродуктивните ѝ органи са в толкова лошо състояние, че всяка следваща бременност би представлявала сериозен риск за здравето. Те незабавно я уведомяват и предлагат стерилизиране, на което тя се съгласява. След като процедурата е извършена, тя е шокирана, когато разбира, че не може да забременее отново. Тя твърди, че не е разбрала напълно значението на думата „стерилизация“, защото по това време е изпитвала болка и информацията не е представена на майчиния ѝ език. Като последици, тя твърди не само че страда от сериозни психологични и здравни проблеми, но и смята, че е обект на расова дискриминация заради етноса ѝ. Според нея, ромите са дискриминирани в Словакия, а в нейния медицински картон изрично е опомнат ромския ѝ произход.

Процес

Жената отвежда спора към словашката съдебна система. На всеки етап, делото ѝ е отхвърлено на основание на националната наредба за стерилизацията, която гласи, че подобна процедура може да се извърши в случай на опасност за човешкия живот дори и той да отказва процедурата. С други думи, националните съдилища заключват, че случилото ѝ се е законосъобразно.

Незадоволена от резултатите, жената подава жалба в Европейския съд по правата на човека.

Решение

Европейският съд по правата на човека открива, че словашкото право е в несъответствие с няколко важни международни документи като Конвенцията за правата на човека и биомедицината, която гласи, че пациентът трябва да получи подробна информация за последствията от дадена процедура, както и други алтернативни решения. Следователно съдът заключава, че член 3 (забрана на изтезания) и 8 (право на зачитане на личния и семеен живот) от Европейската конвенция за правата на човека са нарушени.

За да оцени дали жената е дискриминирана на основа на нейния ромски произход, съдът търси помощ от Комисаря по човешките права към Съвета на Европа. Комисарят признава, че отрицателното отношение към високата раждаемост сред ромите е широко разпространено. Следователно, не може да се изключи възможността това негативно отношение да е довело до стерилизацията. Въпреки това, поради липса на сравнителни данни за броя ромски жени и тези от словашки произход, които са стерилизирани, съдът постановява, че липсват достатъчно доказателства за да се установи дискриминационен подход

Оценка

Този случай показва колко трудно се намират доказателства за дискриминация. Има няколко доклада, като

този на Human Rights Watch от 1992, както и по-скорошни (2003-2013)⁶⁵, в които е документиран голям брой ромски жени, които са претърпели стерилизация без тяхното изрично съгласие и без да са осведомени за последствията. Докладите подчертават, че медицинският персонал често осигурява подвеждаща информация или се изразява по неразбираем начин.

Тъй като в това дело няма налично сравнение със словашки жени, които са били стерилизирани, съдът няма основа, на която да отсъди. Това подчертава трудността да бъдат идентифицирани случаите на дискриминация срещу роми.

⁶⁵ <https://www.hrw.org/news/2003/07/21/joint-ngo-statement-issue-illegal-sterilization-romani-women-slovakia>

6

ГРАЖДАНСТВО

ТЕМА 6: ГРАЖДАНСТВО

ЗНАЙ

Въпреки че Европейският проект стартира през 50-те години и въпреки че въвеждането на Европейска форма на гражданство с конкретно дефинирани права и задължения беше обмисляна още пред 60-те години, всъщност Европейската форма на гражданство стана реалност чак с договора от Маастрихт през 1992. От 1993 насам всеки гражданин на държава от Европейския съюз се смята и за член на Съюза, тоест за европейски гражданин. Това гражданство се предоставя директно на база споразумението за функциониране на Европейския съюз и се приема като допълнение – то не замества националното гражданство.

Като европейски гражданин, всеки човек има право да се възползва от правата предвидени в договора на ЕС. Следните права са конкретно описани в текста:

- > правото на движение и пребиваване свободно в Европейския съюз
- > правото на глас и на кандидатиране при избори за Европейския Парламент и при общински избори в държаване на пребиваване
- > правото да се възползва от закрила от посолството на друга държава-членка на ЕС, когато човекът е извън Съюза
- > правото да внася петиции към Европейския Парламент, да се обръща към Европейския омбудсман и към институциите на ЕС на всеки от официалните езици и да получи отговор на същия език.

Има и други права, от които жителите на ЕС могат да се възползват, например:

- > правото на достъп до регистрите на Европейския Парламент, Европейската Комисия и Съвета
- > правото на равен достъп до администрацията на Съюза

От влизането в сила на Договора от Лисабон през 2009, започна да функционира нов механизъм – Европейска гражданска инициатива (European Citizens' Initiative)⁶⁶ (ECI), който позволява на гражданите да поискат от Комисията да законодателства в която и да е от сферите си на компетенция.

РАЗБЕРИ

Правата на всеки европейски гражданин са описани в Учредителните договори на ЕС те не могат да бъдат накърнени от европейско или национално законодателство на която и да било от държавите-членки.

Проучване на Eurobarometer публикувано през Февруари 2013⁶⁷ година показва, че гражданите на ЕС са все по-детайлно запознати с идеята за европейско гражданство: 81% казват, че са запознати с понятието, но малко от 50% разбират значението му (и по двете линии има подобрени резултати след същото изследване от 2007 година). Друга публикация на Eurobarometer⁶⁸ - по-късно същата година - показва, че смисъла на европейското гражданство е намалил своята значимост в очите на хората, за разлика от предишни проучвания – само 59% от отговорилите се определят като граждани на ЕС и само 20% от тях са твърдо уверени в своето европейско гражданство.

През Септември 2015 година⁶⁹, се даде начало на публична консултация относно Европейското гражданство.

⁶⁶ ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome

⁶⁷ ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_365_en.pdf

⁶⁸ ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_citizen_en.pdf

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/EUCitizenship>

Това е онлайн проучване за целия Съюз, с цел гражданите да изразят своето мнение относно правата им като европейци, както и визията им относно недостатъците или ограниченията, които са изпитали. Консултационната е общодостъпна и налична на всички езици в ЕС. Отворена е до 7-ми Декември 2015, а резултатите се очакват през пролетта на 2016 година.

Право на свободно движение и пребиваване

Според чл. 21 от Договора за функциониране на ЕС, всеки гражданин има правото на свободно движение и пребиваване в която и да е от другите държави на Съюза, при някои определени условия. Директива от 2004 г. урежда по-детайлно условията за движение – по отношение на търсенето на работа, обучение или постоянно жителство след 5 години пребиваване в друга страна от Съюза.

Според последни данни на Европейската Комисия⁷⁰, над 14 милиона граждани пребивават в друга държава за продължителен период. От създаването на европейското гражданство има временни ограничения за новите членове на ЕС в определени случаи, такива например са наложени на хърватските граждани.

Право на глас и кандидатиране (избирателни права)

Ако сте европейски гражданин, пребиваващ в друга европейска държава, имате правото да се кандидатира и да гласувате на общински избори и избори за Европейски парламент, при условията, които важат и за гражданите на държавата. Въпреки това, може да има ограничения при гласуването на национални избори (напр. за Президент на Републиката, Народно събрание и национални референдуми). Важно е да се отбележи, че на изборите за Европейски парламент – можете да гласувате само в една държава. Тези права са уредени с Европейска директива от 1993 година.⁷¹

За последните европейски избори от 2014 се положиха усилия да се увеличи публичното участие в европейския политически дебат. За съжаление, избирателната активност остана сравнително ниска – 42,6%.⁷²

Право на дипломатическа и консулска защита

Според Договорите, граждани на една европейска страна имат право на достъп до дипломатическа и консулска защита от друга държава-членка, когато тяхната родината им няма посолство на съответното място или когато консулските услуги не са достъпни, но при условие, че бъде показан документ за самоличност.

Повече информация може да се намери тук : [Consular protection for European Union citizens abroad](#).⁷³

Право на петиции към европейските институции, както и правото на жалба към Омбудсман

⁷⁰ europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-9_en.htm

⁷¹ eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0109&from=en

⁷² www.europarl.europa.eu/elections2014-results/bg/turnout.html

⁷³ ec.europa.eu/consularprotection/content/home_bg

Чл. 24 от Договора за функциониране на ЕС позволява прякото внасяне на петиции към Европейския парламент и жалби към Европейския омбудсман.

Правото на петиции е уредено според чл. 27 от Договора за функциониране на ЕС и според чл. 44 от Харта на основните права. Според уредбата, когато даден случай е в сферата на Европейския съюз и гражданинът има пряк интерес, то той може да отправи петиция към Европейския парламент. Европейският Парламент получава средно по 3 петиции на ден. Между 2009 и 2012 година, петициите относно основните права представляват най-голям дял от общият брой.

Пример за петиция е отправената от жителите на долината Суза (Susa Valley)⁷⁴, относно техните притеснения как строителството на железопътната линия Лион-Турино ще се отрази на околната среда и здравето на жителите. Тази петиция предстои да бъде обсъдена от Европейския парламент.

Гражданите могат и да отправят жалби към Европейския омбудсман. Те се отправят в случаи на административни злоупотреби, дискриминация и некоректност, злоупотреба с власт, отказ от информация или ненужно забавяне от страна на европейските институции и администрация. Жалбата може да бъде отправена по електронен път или по пощата. Тя може да бъде отправена пряко към Омбудсмана или към европейски народен представител, който да я препрати.

Европейският Омбудсман има правото да оценява дали случаите на злоупотреба имат нужда от по-нататъшно разследване и разяснение. Той може да отнесе въпроса към засегнатата институция, да потърси решение или да препоръча последващи действия на тази институция.

Право връзка и отговор от Европейските институции

През европейската мрежа (Europe Direct)⁷⁵ всеки европейски гражданин може да задава въпроси на Европейските институции по различни начини. Например по телефон, по пощата, онлайн, през мрежата от информационни центрове на ЕС или през представителството или говорителите на различните институции. Кореспонденцията може да се проведе на всички официални езици на ЕС

Право на достъп до регистрите на Парламента, Комисията и Съвета

Според чл. 15 от Договора за функциониране на ЕС, гражданите и жителите на страните-членки, имат право на достъп до документацията на трите основни институции на ЕС. Под регистър се разбира база данни от документация и информация относно дейностите на институцията и се съдържа информация относно дневния ред, обобщени данни от срещи, чернови на документи и подобно.

Правата на Европейските граждани им позволяват достъп до редица документи на Европейския Парламент,⁷⁶ Европейската Комисия⁷⁷ и Съвета⁷⁸ посредством съответните регистри. Има и някои ограничения по отношение на достъпа. Пример за ограничена информация са черновите на предложението за Трансатлантическото партньорство за търговия и инвестиции (Transatlantic Trade and Investment Partnership / TTIP).⁷⁹ Процесът на преговори се отличава с явен недостиг на прозрачност и е сериозно критикуван от много европейски организации, инициативи и групи. Европейската Комисия се ангажира за повече прозрачност в преговорите през 2014. Някои от свързаните текстове са разкрити от Европейската Комисия, но, според някои това е недостатъчно и продължаващата критика е, че преговорите протичат на закрити врата. Важно е да се

⁷⁴ <https://www.opendemocracy.net/michele-monni/italian-politics-and-no-tav-movement-resiliency-or-failure-of-citizen-activism>

⁷⁵ europa.eu/contact/meet-us/index_bg.htm

⁷⁶ www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simpleSearchHome.htm?language=EN

⁷⁷ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=search&language=bg>

⁷⁸ www.consilium.europa.eu/bg/documents-publications/

⁷⁹ www.euractiv.com/sections/trade-society/ttip-dummies-311161#group_extlinks

отбележи, че принцип на международните споразумения е в своя подготвителен етап те да протичат без публично оповестяване, с цел да не се застрашат преговорните позиции на страните. По отношение на ТППИ има оплаквания към Европейския омбудсман.

Европейска гражданска инициатива

Всеки гражданин е в състояние, в съответствие с член 24 от ДФЕС да започне Европейска гражданска инициатива. Това е процедура, която позволява на хората да отправят предложения до Европейската комисия с искане за законодателна уредба в една от областите, в които Комисията може да действа.

Редица условия са включени, които трябва да бъдат изпълнени, за да може инициативата да бъде допустима:
> Трябва да се учреди инициативен комитет от най-малко седем граждани от седем различни държави.

> Те, в рамките на една година, трябва да съберат един милион подписа, с представителство от най-малко седем различни държави членки на ЕС.

> Във всяка страна трябва да са събрани минимален брой подписи.

До 2015 г., три европейски инициативи⁸⁰ са отговорили на тези критериите, и са получили официален отговор от Европейската комисия. Успешните инициативи са за осигуряване на вода и санитарни условия като човешко право, правото на живот на ембриони и инициатива за спиране на дисекцията на живи животни и опити върху животни. И трите са били регистрирани в периода май-юни 2012 г. Въпреки това, Европейската комисия не е приела законодателство на всяка от тях. Други, които не са успели да отговорят на критериите са: Европейската инициатива за медиен плурализъм⁸¹ и Позволи да гласувам⁸² – относно изборните права.

Европейската гражданска инициатива за водата като обществено благо събра почти два милиона подписа и получи широк медиен отзвук, преди и по време последните избори за Европейския парламент. От една страна, тази инициатива получи подкрепата на Икономическия и социален комитет⁸³, (съвещателен орган, даващ представителство на групите по интереси на ЕС); от друга страна, 4 от 5 кандидати за председатели на Европейската комисия поемат ангажимент за прилагане на идеите на инициативата в своите изявления по време на изборната кампания 2014. Накрая, през септември 2015 г. инициативата, регистрирана с официалната подкрепата на Европейския парламент, който я подкрепи чрез гласуване на пленум⁸⁴ и поиска от Европейската комисия, наред с други точки, да "вземе опасенията и предупрежденията, изразени от гражданите по тези предложения сериозно и да действа по тях."⁸⁵

Критиките към Европейската гражданска инициатива, са основно насочени към това, че Комисията има правото да решава дали дадена инициатива е приета или не и, че от 2015 г., нито една европейска гражданска инициатива не е била официално приета като законодателство, въпреки разрастващото се влияние на това средство за гражданско участие.

На 28 октомври, 2015 г. Европейският парламент одобри с голямо мнозинство доклада на евродепутата Gyögy Schöpflin⁸⁶ относно европейската гражданска инициатива. В доклада се признава, че "каквито и да са критериите за успех, (ЕГИ) не е постигнала" целта си. В допълнение се изтъква и фактът, че "нито една инициатива все още не е последвана от законодателството". Европейската гражданска инициатива остава все пак първият инструмент за транснационална демокрация, който дава възможност на гражданите да участват пряко в Европейския процес за взимане на решения.

⁸⁰ www.europarl.europa.eu/elections2014-results/bg/turnout.html

⁸¹ <https://euroalter.com/projects/european-initiative-for-media-pluralism>

⁸² ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/obsolete/details/2012/000006?lg=bg

⁸³ www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.about-the-committee

⁸⁴ www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0294+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN

⁸⁵ www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0294+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN

⁸⁶ www.citizens-initiative.eu/wp-content/uploads/2015/10/AFCO_report_final.pdf

казус 6: Залуба на гражданство

Предистория

Най-общо казано, всяко държава сама определя реда, по който се придобива и губи гражданство. В Европейския съюз, обаче, нещата са усложнени, тъй като всеки гражданин на държава-членка е и гражданин на Съюза.

Това е и причината г-н Rottmann⁸⁷ да заведе дело пред Съда на Европейския съюз когато е изправен пред възможността да изгуби германското си гражданство

Казус

Г-н Rottmann е роден в Австрия като австрийски гражданин. През 1995 г. той се премества в Мюнхен, Германия, след като властите в Австрия започват да го разследват по подозрение в измама. Две години по-късно австрийците издават заповед за неговото задържане.

По-късно същата година, г-н Rottmann поисква германско гражданство, което придобива през 1999г. По време на процедурата по натурализация (времето, в което лице чака да стане гражданин на друга държава), г-н Rottmann не разкрива факта, че е издадена заповед за задържането му.

Скритият от него факт е и причина за настъпилия правен спор. Според австрийското законодателство, в момента в който лице придобие чуждо гражданство – то губи австрийското. А според немската уредба, германското гражданство може да бъде отменено, ако се установи, че по време на процедурата по натурализация, лицето е укрило факти.

Когато австрийското правителство отнема гражданството му, то осведомява и германските власти за укритите данни. Те на свой ред също отменят гражданството на г-н Rottmann, с което той се превръща в апатрид (безгражданство - случай, в който дадено лице не е гражданин на нито една държава)

В този момент г-н Rottmann обжалва решението пред Баварския административен съд, който отсъжда в полза на австрийското правителство. Тогава г-н Rottmann обжалва съдебното решение пред германския Федерален административен съд, той от своя страна се допитва до Съда на ЕС.

Процес

Два важни въпроса са отнесени към Съда на ЕС:

> Държавите-членки ограничени ли са по някакъв начин от това да отнемат гражданство, поради факта, че това може да доведе и до загуба на европейско гражданство?

> Трябва ли държавите-членки да се въздържат частично, временно или напълно от отнемането на гражданство, когато това би довело до загуба и на гражданство на ЕС?

Решение

През март 2010г. Съдът на ЕС взима следното решение:⁸⁸

> Не е противоправно, когато държавите-членки отнемат гражданство, въз основа на укрити факти дори това да води до отмяната на гражданство на ЕС.

> Въпреки това, отнемането на гражданство, което води до безгражданственост попада в сферата на правото на ЕС.

> Въз основа на гореизложеното, правото на ЕС повелява държавите-членки да налагат подобни мерки (отнемане на гражданство поради укриване на факти) единствено ако е в обществените интереси ако решението

⁸⁷ ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/08c135_en.pdf

⁸⁸ eudo-citizenship.eu/docs/Rottmann_case.pdf

е пропорционално на извършеното деяние.

> Когато се взема решение по отношение на пропорционалността на отнемането, трябва да се вземат предвид възможните последици за лицето (по отношение на неговата и тази на семейството му възможност да загубят европейски права), трябва да се вземе предвид сериозността на извършеното деяние (укриването на факти), времето между натурализацията и отнемането ѝ и възможността на лицето да си възстанови предишното гражданство (австрийското).

С този отговор Съда на ЕС оставя на Германския федерален административен съд решението по същество – пълния текст на решението можете да видите тук.⁸⁹

Оценка

Това решение показва, че Съдът на ЕС има все по-голямо желание да се намесва в сфери, които до този момент са се смятали за запазена територия на държавите-членки. В конкретния случай – съда се намесва в сферата на гражданството. Но също така, Съдът определя и границите на своите правомощия – той оставя на националните власти възможността да отнемат гражданство, ако обществен интерес го налага и е пропорционално на последициите.

Също така, решението показва, че европейското гражданство не е изпразнено от съдържание понятие. Гражданството на ЕС съдържа своите права и те трябва да бъдат взети предвид когато националните власти разрешават подобни казуси.

⁸⁹ curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=75336&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=395939

CITIZENRIGHTS
EUROPEAN ALTERNATIVES